

D-nek nevezünk minden olyan könnyen mozdítható és cserélhető színpadi felszerelést, amely arra szolgál, hogy a pódium elvesztse semleges jellegét és valamely körülzárt helyszínné módosuljon a néző képzeletében. Ezt a célt szolgálta a görög színpad¹ állandó díszlete is, mely egy palota kapuzatát és előterét ábrázolta, de valódi cserélhető díszletté a római színpadon lett. A tér naturális illúzióját a barokk-színpad² pompázatos építményein át a XIX. század derekán a meiningeni színpad³ közelítette meg leginkább s azt a díszítési elvel a mai körhorizont, a bonyolult világítás és a plasztikus díszletezés (l. o.) az illúzió teljességéig fokozta. De a modern színpadi művészetben a D-nek elmélyültebb jelentősége is van, mert ma már nemcsak a valóságos teret ábrázolja, sőt esetleg arra nem is törekszik, hanem a költői mű hangulatainak festői és architektonikus, tehát látható eszközökkel való hangsúlyozását tudja feladatának. Ehez képest a régi festett és a modern plasztikus naturalizmus helyett a különbözőképpen stilizált, esetleg csak hangsúlyos, elemeiben jelzett, lépcsőkkel és a mozgás tagoló egyéb elemekkel változatosan osztott, (konstruktivizmus, szimultanizmus stb.) a naturális képből teljesen elvonatkozott, a teret csupán tagoló díszlet jellemzi a színpadot s ennek a díszletnek anyaga a valódi szövetből, fából, vaskonstruktóktól kezdve a vázlatosan festett vászonig és papírosig és a papírmáséból kasírozott plasztikáig mindenféle lehet. A modern díszlet megelevenítő lelke, mely ezt a dráma változásaiban azonos hangsúlyú változásokra, fejlődő és vibráló életre képesíti, a modern színpadi világítás. E nélkül a D. halott séma, ezzel pedig egy egészen különböző függönyre redukált D. is a mű hangulatának valóságos zenei kísérője lehet. A D. a modern színpadon nemcsak kerete, hanem kiegészítője a színész munkájának, mely azt változó káphatásaival, fény- és árnyék- és színimpreszióival magyarázólag és mint a színes gesztushoz és hangsúlyhoz adott fokozás szolgálja. A modern díszlet lényege tehát nem a látványosság, nem az anyagi pompa, hanem a mű lelkének mentől lapidárisabb képzőművészeti kifejezése, mihez nem kell okvetlenül sok pénz, de annál több mű-

vészi átélés és lelemény. Ma a legszegényebb színház is produkálhat versenyképes színpadi képet és hathatósan segítheti a színész munkáját a rendező és a díszlettervező megértő művészetével.

(Márkus László)

Díszletek lángralobbanásának megakadályozását vegyi találmány teszi lehetővé. Ezt *Augusto Zamboni* bolognai születésű díszletfestő és tervező tanár találta fel. (Megh. 1904. nov. 7-én, *Milanóban*.)

Díszletezés. Az elmúlt időknek kezdetleges színpada, amely inkább egy emeltebb pódiumhoz hasonlított, nem követelte meg a díszletezésnek azt az architektonikus és plasztikus formáját, mint amelyet a mai épített színpad (Guckkastenbühne) megkövetel. Az ilyen régi, úgynevezett pódiumszínpadnak teljesen megfelelt egy előfüggöny (cortina) az oldalfüggönyök (culissa). egy háttér-függöny és a felsőfüggöny (soffita). A XVI. század elején még egyáltalán nem ismerték a színpad bedíszletezését. Teljesen a nézőknek képzeletére bízták a díszleteknek elgondolását. Shakespeare idejében egész egyszerűen egy felírással táblán jelezték, hogy ez vagy az a felvonás, vagy változás hol játszik, szabad vidéken-e, vagy erdőben, esetleg szobában. 1760-ik évben legelőször a német színpadok kezdték meg a színpad díszlet-beépítését. A Shakespeare-színpadoknak még előfüggönyük sem volt. Az előfüggönyöket is csak a német színpadokon kezdték legelőször alkalmazni. A német színpadok közül Lipse járt elől a jó példával, mert már Lessingnek »Emilia Galotti«-ját és »Bölcs Náthán«-ját a híres és szép Neuberné, az első női principál (igazgató) díszletekkel játszotta. A díszletezésnek legelső akkori primitív formája volt a színpad eddig szabad terének befödése egy széles és nagy kárpittal. Később ezt a kárpítot pótolta a vászonfüggöny. A primitív oldalfüggönyök szintén vászonból készültek, ezek a színpad nagyságának megfelelő téglányalakú fakeretek voltak, amelyre ráfeszítették a vásznat és a helyzetnek megfelelőleg ráfestették a szobát, erdőt vagy lovagtermet, ahogy azt az egyszerű praktikusság megkövetelte. Rendesen egyszerre ráfestet-